

BİLGİ ÇAĞINDA ANA AKIM MEDYAYA KARŞI ORTAYA ÇIKAN ALTERNATİF MEDYANIN ROLÜ VE YÜKSELEN YURTTAŞ GAZETECİLİĞİ

Mine ÖZDEMİR*

ÖZET

Tüm dünyada liberal ekonomik yaklaşımlarla birlikte maddi gücü elinde bulunduran egemen sınıflar, zihinsel güce de sahip olmak için ana akım kitle iletişim araçlarını tek ses etrafında toplamak istemişlerdir. Böyle bir ortamda ana akım medyada yer bulamayan, egemen görüşe muhalif olanlar ve ötekileştirilen insanlar, seslerini duyurabilmek amacıyla alternatif yollara başvurmuşlardır. Söz konusu ana akım medyanın habercilik anlayışındaki eksikliklerine ve yetersizliklerine karşı bir tepki olarak ortaya çıkan alternatif medyanın neleri kapsadığı ve işlevi örneklerle birlikte ele alınmıştır. Öncelikli olarak bilgisayar ve internet gibi iletişim teknolojilerinin gelişmesiyle yaşadığımız bilgi çağında ortaya çıkan yeni medya ortamında kendisine geniş yer bulan alternatif medya kavramının tanımı yapılmıştır. Bunun yanı sıra dünyada ve Türkiye’de bu kavramın ortaya çıkış aşaması ve özellikleri hakkında bilgi verilmiştir. Alternatif medya örnekleri bölümünde ise tamamen bağımsız olan, gönüllü muhabirlerin desteğiyle yayın hayatını sürdüren, toplumda ötekileştirilen, ana akım medyada hiç sesini duyuramayan insanların yaşadıkları sorunlara dikkat çeken, sadece internet üzerinden yayın yapan Indymedia, Bianet, T24, Diken ve Yeşil Gazete adındaki haber portallarının içerikleri anlatılmıştır. Yurttaş gazeteciliği bölümünde günümüzde ana akım medyada uygulanamayan bu gazetecilik anlayışının alternatif medyada nasıl yükselişe geçtiği ele alınmıştır. Son olarak alternatif medyanın sınırlılıklarından bahsedilmiş ve okurların alternatif medyadan güvenilir haber alabilmesinde önemli yol gösterici bilgiler verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ana Akım Medya, Alternatif Medya, Yurttaş Gazeteciliği

IN THE INFORMATION AGE THE ROLE OF ALTERNATIVE MEDIA THAT AROSE AGAINST MAINSTREAM MEDIA AND RISING CITIZEN JOURNALISM

ABSTRACT

All over the world dominant classes which control material power by the help of the liberal economy want to monopolize mainstream mass media for having intellectual power. In such an environment, people who can't find place in the mainstream media, have been marginalized and dissent to dominant view, have resorted to alternative paths aiming to announce their voice. In this paper, the content and the functions of the alternative media which emerged as a reaction to the deficiencies and shortcomings of mainstream media was indicated by giving concrete examples. First of all, the conception of alternative media which has found place widely in the new media environment which are emerged in the information age that we live through the development of communication technologies such as computer and internet is described. And also it has been given information about features and stages of emergence of this concept in world and Turkey. In the chapters of alternative media examples it has been explained the contents of Indymedia, Bianet, T24, Diken and Yeşil Gazete news portals which broadcast only on the internet, completely independent, continues to broadcast life with the support of voluntary reporters, take attention problems of people who can't announce any their voice in the mainstream media, have been marginalized in society. The chapter on Citizen Journalism concerns how to rise, which is currently inapplicable to mainstream media, has an important function in the alternative media. The last chapter focuses on the limitation of alternative media and discusses the ways of acquiring reliable news from this sector.

Keywords: Mainstream Media, Alternative Media, Citizen Journalism

GİRİŞ

Günümüzde tüm dünyada maddi gücü elinde bulunduran egemen sınıflar, aynı zamanda zihinsel güce de sahip olmak istemektedir. Bunun en kısa yolu ise medyaya sahip olmaktan geçmektedir. Dünyada olduğu gibi Türkiye’de de medya sahipliklerine bakıldığında asıl işi gazetecilik olmayan, enerjiden inşaata kadar farklı alanlarda ticaret yapan medya patronlarının medyada hakimiyeti dikkat çekmektedir. O nedenle daha fazla ilan alabilmek, daha çok okura, izleyiciye ve dinleyiciye ulaşabilmek ve kâr elde

* İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı doktora öğrencisi, mineozd@gmail.com

edebilmek kaygısıyla hareket eden ana akım medya, ekonomik güç odaklarının etkisiyle kendisine atfedilen toplumsal rolü hayata geçirmede engellerle karşılaşmaktadır.

Bilgi çağını yaşadığımız şu dönemde anında bilgiye ulaşma ve kamuoyunu yakından ilgilendiren olayları tarafsız bir bakış açısıyla hedef kitleye aktarma konusunda da sorunlar yaşayan ana akım medyanın işlevlerini tam olarak yerine getirmediği görülmektedir. İktidar güçleri, ekonomiye hakim şirketler ve iş adamlarının denetim politikalarının altında habercilik yapılmaya çalışılan ana akım medyada gerçeklerin kurgulanarak aktarılmasına karşı yurttaş gazeteciliği ekseninde alternatif medya geliştirilmiştir. Bu çalışmanın konusunu ana akım medyanın habercilik anlayışının eksiklikleri ve yetersizliklerine karşı bir tepki olarak ortaya çıkan alternatif medyanın neleri kapsadığı oluşturmaktadır. Bu amaçla öncelikli olarak ana akım medya hakkında bilgi verilerek, alternatif medyanın nasıl bir boşluğu kapattığı ve hangi işlevlere sahip olduğu anlatılmaktadır. Ayrıca teknolojinin gelişmesi ve internetin yaygın bir şekilde kullanılmasıyla kendisine kolay ve hızlı bir şekilde yer edinen alternatif medyanın dünyada ve Türkiye’de hangi ihtiyaçlar doğrultusunda ortaya çıktığına değinilmiştir.

Gerek ekonomik kaygılar, gerekse de güç odaklarına karşı olumsuz haberler yapılmaması endişesiyle yayıncılık yapılan ana akım medyada kendisine yer bulamayan, yaşadığı sorunları anlatamayan, ötekileştirilen, toplumun farklı kesimlerini oluşturan insanların seslerini duyurabilmelerine zemin hazırlayan alternatif medyanın içeriğiyle ilgili bilgiler örneklerle verilmiştir. Bu kapsamda çalışmada, bilgi çağında ortaya çıkan yeni medya ortamında geniş yer bulan alternatif medyaya, Indymedia, Bianet, T24, Diken ve Yeşil Gazete adlı haber siteleri örnek gösterilmiştir. Tamamen bağımsız olmaları, gönüllü muhabirlerin desteğiyle yayın hayatlarını sürdürmeleri, toplumda ötekileştirilen insanların sorunlarına odaklanmaları ve sadece internet üzerinden yayın yapmaları nedeniyle seçilen bu sitelerin kuruluş amaçları ve içerikleri incelenmiştir. Çalışmada ayrıca alternatif medyanın bir uzantısı olarak varlık gösteren ‘yurttaş gazeteciliği’ne ve bu tür gazeteciliğin neleri kapsadığına değinilmiştir. Son bölümde ise ana akım medyada olduğu gibi alternatif medyada yaşanan sorunlar ve sınırlılıklar ele alınmıştır.

1. Kapitalist Dünyada Ana Akım Medyanın Yeri

Alternatif medyanın ortaya çıkış süreci ve özelliklerini anlatmadan önce ana akım medyanın günümüzdeki yeri ve işlevleri hakkında bilgi vermek gerekmektedir. "Yasama", "Yürütme" ve "Yargı"dan sonra dördüncü kuvvet olarak bilinen ana akım medyanın haber verme, yönetimi denetleme ve eleştirme, yönetenlerle yönetilenler arasında iki taraflı köprü işlevi görme, iktisadi ve sosyal hayatı etkileme, her yaştan insanın özellikle yetişkinlerin eğitiminde rol alma gibi kamusal hizmetleri vardır (Kızıl, 1998: 10). Medyanın dördüncü güç olabilmesi için öncelikli olarak basın özgürlüğünün sağlanması gerekmektedir. Basın özgürlüğünün oluşabilmesi için de demokratik bir ortamın yaratılması şarttır. Ancak bu koşullarda tüm görev ve işlevlerini yerine getirebilen bir medyadan söz edilebilir. Fakat bu işlevler, uygulamada çoğu zaman ortaya çıkan bir takım engeller nedeniyle yerine getirilememektedir. Medyada görülen tekelleşme eğiliminin etkisi ve diğer bazı nedenler, medyanın toplumsal rolünü yerine getirmesine engel olmaktadır (Özer, 2012: 9).

İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra hızla ilerleyen kapitalizmin bir uzantısı olarak ortaya çıkan liberal ekonomik yaklaşımlarla birlikte egemen gücün medya kurumlarını ele geçirmeye başladığı ve tek ses etrafında kitle iletişim araçlarını yönlendirdiği görülmektedir. Buradan hareketle toplumun egemenlerce denetim altında tutulması, düşünme ve davranış biçimlerinin belirlenmesi için iktidar araçlarına sahip olan gücün hegemonyasını toplumsal alan üzerinden gerçekleştirmesi gerekmektedir (Çoban, 2010: 202). Ayrıca özgür bir basının varlığının bireylerin hükümete karşı kullanabilecekleri en

büyük koz olduğu gerçeği de dikkate alındığında iktidar güçlerinin kitle iletişim araçlarının işlevlerini yerine getirmesini engelleyerek, toplumu denetlemeye çalıştığı da görülmektedir. Böylece toplum kendisine egemen ideoloji açısından baktığında, kendi ürettiği metaları ya da düşünceleri kendisinin denetleyemediği güçler olarak görür. Kendi özneliğini yitirmeye başlayan toplumlar, giderek tüm güçlerini egemen sınıfın hegemonyasına teslim eder (Çoban, 2006: 106-107).

Kapitalizmin insanlara sunduğu sınırsız alışveriş olanaklarıyla tüketim toplumlarında sahte ihtiyaçların ortaya çıkması da medyanın işlevlerini yerine getirmesinde bir engel oluşturmaktadır. Sınırsız alışverişin insanları sadece oyalayıcı değil politik konulardan ve sosyal hareketlerden uzaklaştırıcı bir rolü bulunmaktadır (Agger, 2011: 151). Hedef kitlenin beğeni ve ilgi alanlarına göre şekillenmeye başlayan ana akım medyanın televizyonla birlikte farklı hayatların evlerine ve renkli kültürlerine kapı aralamaya başlaması, magazinsel haberlere yönelmesi ve eğlenceye yönelik içerikler üretmesiyle asıl görevlerini yerine getiremez olmuştur. Medya, bir bilgi alışverişi aracı olarak görülmektedir ve 'bilgi-güç' ilişkisi önemli bir etken haline gelmektedir. Ancak kapitalist ülkelerde medya, kapitalist ülkelerin hizmetindedir ve bilgi gerçekleri değil, gerçek olarak görülmesi gerekenleri değerlendirmek için kullanılan bir kavram haline dönüşmüştür (Çoban, 2010: 203).

Günümüzde ise medyanın amacı artık topluma doğru ve tarafsız haber iletmekten çıkmıştır. Tek önemli amaç, para kazanmak haline gelmiştir. 1980'lerle birlikte medyanın ticarileşmesinin çocukların gördükleri zararların dışında, toplumda yüzeysel bir popüler kültür yaratması ve halkı maddi değerlere yönlendirmesi gibi önemli sonuçları olmuştur (Kızıl, 1998: 8). Siyasi ekonomik güç ilişkileri Türkiye gibi kurumsallaşmış medya organlarının oluşmadığı ülkelerde haberler içeriklerini etkilemiştir. Gazetecilik kuruluşunun amacı kâr olan bir bünyenin içinde bulunması ve doğrudan devlet tarafından denetlenen pozisyonda olması özerk bir habercilik anlayışının önündeki temel engellerdir. Ticarileşen bu yapıyla birlikte haberler giderek kitlenin kendini bulacağı bir kalıba dökülmüş ve ayırt edici noktaları birer birer ortadan kalkmıştır. Bu nedenle de çok satan magazin konuları haber olarak nitelendirilmeye başlanmıştır (Karaduman, 2002: 37).

Medya tekelleri olarak kabul edilen kurumların ve o kurumların yer aldığı ülkelerin başındaki siyasetçilerin egemen güçleri karşısında topluma haber vermeye çalışan ana akım medyanın hangi haberleri ne kadar doğru verdiği tartışılır olmuştur. Bu yönüyle ana akım medya, biçim ve içerik olarak ideolojiktir denilebilir. İçerik tam anlamıyla popüler ve kolayca satılabilir olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca içerik, ya manipülasyonu temel alan ya da toplum için gerçekten önemli olmayan ama önemli olarak bildirilen gelişmelerin ideolojik bir formudur (Fuchs, 2010: 179). Radyo, gazete, dergi, televizyon gibi kitle iletişim araçlarını içine alan ana akım medyanın sadece görmek istediği haberler üzerinden yayın yapması, tüm gelişmelerden tarafsız bir şekilde halkı bilendirememesi hedef kitlenin tepkisini çekmektedir. O nedenle ana akım medya karşısında egemen güçlerin uzağında yayın organları kurarak, var olan egemen haber pratiklerini eleştirerek medyada dışlanan "sıradan" halka haber yapmayı, ekonomik/siyasal iktidarlardan bağımsız haberciliği hedefleyen yeni bir medya anlayışı gelişmiştir (Çımrın, 2010: 195-196). Günümüzde en bilinen adıyla alternatif medya diye tanımlanan bu yeni anlayış, teknolojinin gelişmesiyle paralel bir şekilde gelişim göstermiş ve içinde bulunduğumuz bilgi çağında kendisine oldukça geniş yer bulmuştur.

2. Ana Akım Medyaya Karşı Ortaya Çıkan Alternatif Medya

Alternatif medya kavramı, farklı tanımlarla karşımıza çıkmaktadır. Genel olarak tanımlamak gerekirse alternatif medya kavramı mevcut egemen haber, pratik ve

politikaların dışında hak ve özgürlüklere dayalı ve sıradan katılımcıların erişimine olanak tanıyan bir iletişim biçimidir (Çımrın, 2010: 196). Ana akım medya tarafından temsil edilemeyen muhaliflere temsil sağlama ve sosyal, siyasal reformun taraftarlığıyla tanımlanan alternatif medyanın var olma ve kendi kimliğini tanımlama çabası büyük oranda siyasi, toplumsal ve kültürel bir kimlik edinme süreci olarak ortaya çıkmaktadır. Bu da küreselleşmeyle birlikte daha çok gündeme gelen demokrasi, yurttaşlık, ifade özgürlüğü ve katılım gibi kavramları, alternatif medyanın tanımlanmasında önemli kavramlar olarak ortaya koymaktadır (Yıldırım, 2012: 59). Bunun yanı sıra alternatif medyanın farklı kaynaklarda muhalif medya, topluluk medyası, bağımsız medya, karşı medya, yeni medya, yerel medya, başka medya, radikal medya gibi tanımları da bulunmaktadır (Özer, 2012: 10). Ancak ana akım medyanın gücü karşısında başka bir medya olabileceğini göstermesi açısından bu çalışmada alternatif medya kavramı kullanılmıştır.

Radyo, gazete ya da televizyon kuruluşunun alternatif olabilmesi için sadece içeriğinde farklı haberlere yer vermesi yeterli değildir. Kurumun yönetsel işleyişinin bağımsızlığı da önemlidir. Son yıllarda teknolojinin gelişmesiyle birlikte internet kullanımının artması ve milyonların gelişmeleri haber sitelerinden takip etmeye başlamasıyla alternatif medyanın yaşam alanları da artmıştır. Günümüzde gündelik yaşamın her alanında kullanılmaya başlanılan, toplumsal hayatı farkında olunmasa da dönüştüren ve gün geçtikçe kullanımı giderek artan bilgisayar ve internetle birlikte çok fazla enformasyonun aynı anda hedef kitleye aktarılmasıyla ana akım medyanın karşısına haber siteleri, bloglar, sosyal medya gibi yeni medya türleri ortaya çıkmıştır. İnternet, birbirleriyle enformasyon alışverişi yapabilen bağlantılı bilgisayarların toplamıdır. Örneğin bir bilgisayar tek başına kullanıldığında bir hesap makinesi ya da bilgi depolayan bir cihaz iken, söz konusu bilgisayarlar enformasyon alışverişi birbirlerine bağlandığında kitle iletişim aracı haline dönüşmektedir (Gülner ve Balcı, 2011: 69).

İnternetle birlikte toplumsal yaşantıda da birçok değişim ve yenilik yaşanmıştır. Daha çok bilim, eğitim, sağlık, eğlence, ticaret, kamu yönetimi alanlarında farklı alışkanlıklar geliştirilmiştir. İnternet, kendisinden önceki dönemin geleneksel pek çok alışkanlığının rafa kaldırılmasına neden olmuştur ve yeni medya ortamına özgü yeni biçimlerin geliştirilmesini zorunlu kılmıştır (Gülner ve Balcı, 2011: 63). Bazı uzmanlarca "internet yayıncılığı"nın sahip olduğu yapısal özellikler, bireylerin aktif katılımına dayalı olması ve "doğrudan demokrasi"ye dönük siyasal ve kültürel açılımlar içermesi nedeniyle alternatif medya kapsamında değerlendirilmektedir. Ancak internet yayıncılığı, ezilenlerin, egemen görüşe muhalif olanların, yerelin ortaya koyduğu düşünsel temeller doğrultusunda yapılandırılırsa gerçek anlamda alternatif medya modeli oluşturabilecektir (Mete, 2008: 56). Küresel dünyanın başlıca iletişim aracı olarak öne çıkan internet, alternatif haberciliğin ve toplumsal muhalefetin yerel ve küresel düzeyde inşa edilmesine olanak tanımaktadır (Çımrın, 2010: 196).

İnternet sayesinde haber siteleri ve sosyal medya aracılığıyla sınırlar olmadan herkesin istediği bilgiye çok kolay ulaşabildiği günümüzde ana akım medyada yer almayan, gündeme gelmeyen, önemsenmeyen, ötekileştirilen kişiler ve gelişmeler alternatif medyanın kapsamına girmektedir. O nedenle alternatif medyayı oluşturan haber sitelerinde kadın, LGBTİ (Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Trans, İnterseks), hayvan hakları, çevre sorunlarına daha çok yer verildiği görülmektedir. Ana akım medyanın ötesinde alternatif medya, izleyicilerine salt haberin ötesinde haberin videosunu, haberlerle ilgili an be an gelişmeleri ve verilen haberle ilgili başka haberleri sunabilmektedir. Ayrıca bu yapıda izleyiciler, istedikleri haberlere birden fazla yorum yaparak kendi düşüncelerini, haberle ilgili şikâyet ve önerilerini dile getirebilmektedir.

Dünyaya baktığımız zaman alternatif medyaya 1960 ve 1970’li yıllarda özellikle Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Avrupa’daki öğrenci hareketleri ve işçi gösterileri sırasında ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. Genç muhalifler ana akıma karşı kendi alternatif mecralarını yaratmaya çalışmışlardır. Üniversite kampüslerinde amatörcce hazırlanan birkaç sayfalık broşürler yayınlanmaya başlanmıştır. 1970’li yıllara gelindiğinde ise karşı kültürün çocuğu olan Punk yeni ve etkili bir iletişim biçimini gençlik kültürü içinde yaygınlaştırmıştır. Bunlar ‘fanzinler’dir. 1980’li yıllarda ise gelişmiş teknolojik olanakların da kullanılmasıyla televizyon kanalları yayınlarına başlamıştır. 1990’lar ise çevreciliği ve anarşizmi merkeze alan yeni toplumsal hareketlerin yükselişe geçtiği yıllardır. 1990’lı ve 2000’li yıllarda ise internetin kullanımının yaygınlaşmasıyla beraber yeni toplumsal hareketlerin kendi medyalarını yaratması için verimli bir zemin oluşmuştur (Ceyhan, 2008: 77-78).

2000’li yıllardan sonra televizyon gibi her eve bilgisayarın girmesi ve internetin kullanılmaya başlanmasıyla haber siteleri, bloglar, Facebook, Twitter gibi sosyal medya siteleri üzerinden her türlü bilgiye saniye saniye insanlar ulaşabilmektedir. Teknolojinin geldiği son noktada akıllı telefonlar ve tabletler üzerinden zaman ve mekan bağımsız bir şekilde iletişimde bulunan insanları, sadece ana akım medyadan bilgilenmek tatmin etmemektedir. Bir taraftan ana akım medyanın yer verdiği haberleri takip eden bir taraftan da haber siteleri üzerindeki gelişmeleri takip eden okur ve izleyicinin hangi haberlere medyada yer verilip verilmediğine dair bir kıyas yapma olanağı ortaya çıkmıştır. Bu durumun gittikçe açığa çıkmasına güç odaklarının gölgesinde kalan, ötekileştirilen, seslerini duyuramayan kesimler tepki göstermeye başlamıştır. Demokratik bir platformda hak arayışının olması gerektiğine inanan insanlar, bir tıkla sınırların ortadan kalktığı internet üzerinde kurdukları haber siteleriyle ana akım medyanın yarattığı boşluğu doldurmuşlardır. Habercilik anlayışında ortaya çıkan eksikliklere karşı bir tepki olarak ortaya çıkan alternatif medyanın ana akım medyadan ayrılan belli başlı özellikleri bulunmaktadır. Bu özellikler şunlardır:

- * Baskı altında kalan, toplumda ötekileştirilmiş, azınlıkta kalan kişi ve kişilerin görüş ve düşüncelerine yer vererek, ezber bozan bir bakış açısına sahip olmalıdır.
- * Amaç sadece bilgi vermenin ötesinde halka yol göstermek ve halkı eleştirel düşünceye sevk etmektir.
- * Ana akım medyada yer almayan haberlere yer verilerek, detaylı bir şekilde bu konular ele alınmalıdır.
- * Yeri geldiğinde sivil toplum kuruluşlarıyla ortak çalışmalar yürütülen alternatif medyada eşitlik, insan hakları, hürriyet, demokrasi ve benzeri konularda hak arayan insanlar bir araya gelmektedir. İnsanların yanı sıra hayvan hakları da dile getirilir.
- * Gelir kaynakları, çeşitli organizasyonlardan elde edilen gelirler ve abone gelirleridir. Ancak devlet ve pazardan tamamen bağımsız olmalıdır.
- * Kâr elde etme amacı olmadan sadece kamu yararı için yayın yapmalıdır.
- * Ana akım medyaya göre daha geniş ve dağınık bir okuyucu kitlesi vardır. Zaman süreci de çok farklı işlemektedir. Gece gündüz demeden içerik değiştirilebilir ve okurdan bir dönüş alınabilir.
- * Ayrıca okurlar etkin bir şekilde alternatif medyada rol alabilirler. Belli bir hak arayışı çerçevesinde yurttaş gazeteciliği yaparak görüş ve düşüncelerini demokratik bir ortamda özgürce dile getirebilirler.

* Gazetecilere büyük görevler düşmektedir. Kamuoyunu ilgilendiren ve toplumun tüm kesimlerini içine alacak şekilde haberler yapmaya özen gösteren gazeteciler, tarafsızlıklarını her koşulda korumak zorundadır.

* Çalışma şartları açısından da daha eşitlikçi bir yapıda faaliyet göstermektedir. Alternatif medyada görev alanlar arasında gelir farklılıkları daha azdır, iş bölümü dengeli yapılmaktadır. Gönüllü çalışmayı da mümkün kılmaktadır.

* Bir amaca hizmet ederek, o amaç etrafında medya ve toplumsal faaliyeti örgütlemenin yollarını kurmayı amaçlamaktadır.

* İktidar yanlısı olmadan olayların aktarılmasına özen gösterilir.

* Arka planda kalan, unutturulmak istenilen, gündemden düşmesi için çaba sarf edilen haberlerin gün yüzüne çıkarılması ve eleştirilmesine olanak sağlanır.

* Alternatif medyada yer alan haberlerin daha geniş kesimlere ulaşması için İngilizce başta olmak üzere farklı dillerde yayınlar da yapılmaktadır (Ceyhan, 2008: 90-91; Özer, 2012: 10-11).

Türkiye'ye bakıldığı zaman alternatif medya kavramının henüz çok kısa bir geçmişe sahip olduğu söylenebilir. Ancak 1960'lı yılların sonunda daha çok görünür hale gelen gazete ve dergilerden oluşan devrimci yayınlar alternatif medyanın başlangıç noktası olarak ele alınabilir. 1980'li yıllardan itibaren alternatif medyanın daha da yaygınlaştığı görülmektedir (Balci, 2012: 282). 1990'lı yılların başında ise alternatif medya, dünyada olduğu gibi Türkiye'de de internetin kullanım alanlarının genişlemesiyle haber siteleri üzerinden kendisine yaşam alanı bulmuştur. Ancak yerel medyayı alternatif medyaya dâhil eden görüşler de mevcuttur. Özellikle yerel medyada yurttaş gazeteciliğinin ulusal medyaya göre daha çok yapılabilmesi söz konusudur. Kimi gazetelerde de gönüllü çalışanlar mevcuttur. Türkiye'de yerel medya güçlükler içerisinde yaşamını sürdürmektedir. Maddi sorunların yanı sıra personel eksikliği, teknik donanım yetersizliği gibi sorunlar vardır (Özer, 2012: 12). Alternatif medya, içerik, üretim, kurumsal yapılanma, örgütlenme ve dağıtım aşamalarında egemen medyaya göre çok farklıdır. Yine de bu özellikler kapsamında yerel medyanın alternatif medya bağlamında oluşturulması ve işlev kazanması mümkündür.

2.1. Alternatif Medya Örnekleri

Türkiye'de son 35 yılda medya araçlarının sahiplik yapılarında yaşanan tekelleşmenin etkisiyle ekonomik güç dengelerine ve iktidara bağımlı bir yayıncılık anlayışının benimsenmesi tarafsız ve bağımsız yayıncılık ilkelerini tehdit eder duruma gelmiştir. Ana akım medyanın içine düşmüş olduğu bu duruma bir karşı duruş sergilemek amacıyla hareket eden bağımsız medya kuruluşları ortaya çıkmıştır. Adil ve dengeli bir habercilik anlayışının ötesinde hiçbir ekonomik güce bağlı olmayan ve iktidara boyun eğmeyen bir yönetimin yer aldığı bu kuruluşlar, alternatif medyayı oluşturmaktadır. Bu çalışmada alternatif medyanın tüm özelliklerini içine alan uygulamadaki örnekleri Indymedia, Bianet, T24, Diken, Yeşil Gazete adlı haber siteleri üzerinden anlatılmaktadır.

2.1.1. Indymedia

Alternatif medyaya verilebilecek en iyi örneklerin başında Indymedia gelmektedir. İnternette “www.indymedia.org” üzerinden haber yayıncılığı yapılan ve açılımı Independent Media Center (Bağımsız Medya Merkezi) olan sitede muhalif bir çizgide haberler yer almaktadır. 1999 yılında çeşitli bağımsız ve alternatif medya organizasyonları ve aktivistler tarafından kurulan Indymedia, hiçbir iktidar desteği olmayan, ekonomik çıkar gruplarıyla bağlantısı bulunmayan bir oluşum olarak varlığını sürdürmektedir. Dünyada

birçok ülkede var olan ancak herhangi bir merkezi bulunmayan Indymedia'da dünya gündemindeki ya da gündem dışındaki olayları, savaş karşıtı gösterileri, çatışma ve isyan haberlerini ve bu haberlere yönelik okur yorumlarını bulmak mümkündür. Dünyada 150'yi aşkın bölgeden takip edilebilen Indymedia, Türkiye'de de "istanbul.indymedia.org" üzerinden yayınına devam etmektedir. Bu oluşum kendi ifadesiyle "Egemen basın organlarının haberlerin duyurulması konusunda birçok gerçeği haber süsü altında çarpıtarak, hatalı, yanlış, eksik ya da saptırılmış olmasından rahatsızlık duyan bir grup insanın medyaya getirdiği bir inisiyatif" olarak tanımlanmaktadır (Çımrın, 2010: 198). Gazeteciler için bir bilgi merkezi olarak hareket eden sitede, en son yayınlanan raporlar, fotoğraflar, ses ve video görüntüleri yer almaktadır. Siteye girebilen herkes buraya yazı, fotoğraf ya da video göndererek aktif bir katılım gösterebilmektedir.

2.1.2. Bianet

Alternatif medyaya verilebilecek bir diğer örnek de Bağımsız İletişim Ağı (BİA) ve 'bianet.org'dur. Inter Press Servise (IPS) İletişim Vakfı, Türk Mimar ve Mühendis Odaları Birliği (TMMOB), Türk Tabipler Birliği'nin (TTB) oluşturduğu bir grup; 1997 yılında "Yerel Medya Projesi" kapsamında yayınladıkları bildirgeyle BİA'yı kurmuştur (Karlı ve Budak, 2012: 248). BİA Koordinasyonu, 130'u aşkın yerel radyo, gazete ve TV'yi "üretim temelinde bir dayanışma ve haberleşme ağı" çevresinde bir araya getirmiştir. BİA Projesi ise 13 Ocak 2001'de İzmir'de toplanan Kuruluş Konferansı'ndan bu yana habercilik etkinliğini internetteki haber sitesi bianet.org üzerinden sürdürmüştür. BİA Projesi, siyasetçi ve yazar Ertuğrul Kürkçü'nün koordinatörlüğü ve gazeteci Nadire Mater'in danışmanlığı altında devam etmiştir. Burçin Belge Coşar'ın editörlüğündeki BİA Haber Merkezi ise ana akım medyanın görmezden geldiği haberleri site takipçilerine sunmuştur. 7 Aralık 2000'de deneme yayınına başlayan Bianet'te, 28 Şubat 2003'e kadar 1109 muhabir ve yazarın haberi ya da yazısı yayınlanmıştır (bianet.org).

IPS İletişim Vakfı tarafından 2003-2006 yılları arasında "Medya Özgürlüğü ve Bağımsız Gazetecilik İzleme ve Haber Ağı Projesi" (BİA2) uygulanmıştır. Vakfın 2000-2003 yılları arasında BİA projesinin kazanımları üzerine hayata geçirilen BİA2 projesinin temel amacı ise ifade özgürlüğünün sınırlarını genişletmek ve her alanda yaşanan hak ihlalleriyle ilgili haberleri izleyiciye ulaştırmaktır.

Türkiye gündemine hak haberciliği ve yurttaş haberciliği perspektifiyle yaklaşan Bianet'in ortaya çıkışını hazırlayan birçok etken vardır. Koalisyon hükümetleri dönemi olarak bilinen 1990'lı yılların başından itibaren ekonomik düzlemde yaşanan istikrarsız gelişmelerden ana akım medya olumsuz bir şekilde etkilenmiştir. Ana akım medyanın içine girmiş olduğu büyük çöküntüyle toplumsal muhalefetin gerçek haber kaynaklarına duyduğu ihtiyaç bir arada oluşmuştur. 2000'lerin başındaki iki büyük mali krizin açığa vurduğu gibi mali sermaye ile medya sermayesi arasındaki bağ, medya açısından son derece vahim sonuçlara yol açmıştır. Tüm bu gelişmelerin ardından seslerini ana akım medyada duyuramayan toplum kesimleri bir arayışa yönelmiştir. Böylece ana akım medyada seslerini yükseltmeyenler için bir kanal oluşturan Bianet, toplumu enformasyonun sosyal ve kültürel değeri konusunda bilgilendirmeyi, her alandaki hak ihlalleriyle ifade özgürlüğünün sınırlarını genişletmek üzere gerçekleştirilen düzenlemelerin uygulamasını izlemeyi ve haberleştirmeyi kendine görev edinmiştir.

Çok sesliliği ve kamu yönetimine katılımı artırmak için yerel medyayı destekleyen Bianet, insan, kadın ve çocuk haklarının medyada daha sık ve daha nitelikli bir biçimde ele alınmasını özendirmeyi de amaçları arasında göstermektedir. Bunun yanı sıra English başlığında uluslararası ilgiye değer haberlerin İngilizce çevirilerine yer veren Bianet'in

medyada gazetecilik standartlarını ve profesyonel etik anlayışını yerleştirmek ve geliştirmek de amaçları arasındadır.

İnternette yer alan diğer haber sitelerinde karşılaşmadığımız, üzerinde çok fazla tartışılmayan ya da tartışılmasından korkulan farklı konularla ilgili yazılan haberlerin okunabildiği Bianet'te azınlıklar, çevre, çocuk, dünya, eğitim, ekonomi, emek, gençlik, göç, ifade özgürlüğü, insan hakları, kadın, kriz, kültür, LGBTİ, medya, sağlık, sanat ve siyaset konularında yazılar okumak mümkündür. Medyada profesyonel bir şekilde gazetecilik yapmayan kişilerin de yazılarına yer veren Bianet, kendi amaç ve hedefleri doğrultusunda farklı kesimlerden gelen her türlü görüş ve düşünceye açıktır.

2.1.3. T24

İnternette ana akım medyaya karşı kurulan alternatif medyaya örnek olarak verilebilecek bir başka haber sitesi de T24'tür. Doğan Grubu bünyesinde yaklaşık 4.5 ay Tempo 24 adıyla yayın yapan haber sitesi gazeteci Doğan Akın yönetiminde t24.com.tr olarak yayın yapmıştır. Hiçbir kişi, kurum, kuruluş ve oluşumla doğrudan, dolaylı ya da rastlantısal bir ilişkisi bulunmayan T24, 1 Eylül 2009 tarihinden bu yana bağımsız internet gazetesi olarak hizmet vermektedir. Kurucu editörler Metin Yener, Belde Bozkurt Oral ve Selin Ongun tarafından yayına hazırlanan T24, geniş yazar kadrosuna sahiptir. Kurucu yazarlar Aydın Engin ve Oya Baydar ile yola çıkan sitede bugün gazeteciler Çiğdem Anad, Yalçın Doğan, Metin Münir, sosyolog Ahmet Talimciler, sinema eleştirmeni Atilla Dorsay'ın yazıları da yer almaktadır. İnan Ketenciler'in Yazı İşleri Müdürü olduğu site, Facebook ve Twitter gibi sosyal medyada da aktif haberler geçmektedir.

Finansal ve ideolojik dayatmaların ötesinde tamamen bağımsız bir gazetecilik anlayışıyla yayıncılık yapan T24'te hiçbir görüş ve inanç, haberciliğin önüne koyulmamaktadır. Site, insanları, inançları, görüşleri dışlamayan yayın politikası, haberciliği ve dosya konularıyla dikkat çekmektedir. (<http://www.t24.com.tr>). Siyasetten ekonomiye, sanattan spora kadar dünyada ve Türkiye'de yaşanan gelişmelerle ilgili haberlere yer verilen T24'te söyleşi başlığı altında ana akım medyada geniş bir şekilde yer göremeyen isimlerle gündeme damga vuracak söyleşiler yapılmaktadır. K24 başlığında ise kültür sanata özel önem verilen sitede, dosya haberler, kitaplarla ilgili eleştiri yazıları yayınlanmaktadır. "Bir Bakışta Bugün" başlığında da ana akım medyanın görmezden geldiği günün önemli gelişmeleriyle ilgili saat saat bilgi alabilmek mümkündür.

2.1.4. Diken

Alternatif medyaya örnek olarak verilebilecek bir diğer haber sitesi de 27 Ocak 2014 tarihinde gazeteci Harun Simavi tarafından kurulan diken.com.tr'dir. Adını gazeteci Sedat Simavi'nin 1918 yılında çıkardığı Diken adlı mizah dergisinden alan ve slogan olarak "Yaramazlara biraz batar!" cümlesinin kullanıldığı sitenin misyonunu Harun Simavi şöyle özetlemektedir: "Ülkemizde gül bahçesine dönüştürülmek istenen medyanın dikenini olup, köklerinden sallanmaya başlayan demokrasimizi, temel özgürlüklerimizi ve laikliği savunmak. Bu misyonu yerine getirirken de gazetecilik mesleğine hak ettiği itibar ve onuru yeniden kazandırmak" (<http://www.diken.com.tr>).

Genel Yayın Yönetmeni Erdal Güven, Yazı İşleri Müdürü Emrah Temizkan olan site, bir parti, kurum ya da örgüte bağlı olmadan yayıncılık yapmaktadır. Sitenin amaçları arasında en başta doğru haber vermek ve adil gazeteciliği gözetmek yer almaktadır. Hiçbir baskıya boyun eğmeden hizmet verileceğinin taahhüt edildiği sitede yayınlanan haberler, her gün gazete sayfası formatında da takipçilere sunulmaktadır. Haber sitelerindeki güncel, siyaset, ekonomi, sağlık, kültür sanat, eğitim, spor gibi bilindik başlıkların ötesinde Dikenlik, Vitrin, Haftanın Suyu, 9 Soruda, Günün 11'i gibi başlıklarla verilmektedir.

“9 Soruda” başlığında bir konuda dokuz soru sorularak cevapları aranırken, “Günün 11’i” başlığı altında o gün öne çıkan 11 haber sıralanmaktadır. “Akşam Postası” başlığında güne damga vuran gelişmeler her gün saat 19.00’da öğrenilirken, “Haftanın Suyu” başlığı altında Kaan Sezyum’un yazıları görülebilmektedir. “VPN Haber” başlığında 5651 numaralı kanunun 9. maddesi gereği ulaşımı engellenmiş sitenin haberlerine yer verilmektedir. Takipçiler, bu başlıkta yer alan haberlere “Sanal Özel Ağ” (Virtual Private Network - VPN) aracılığıyla ulaşabilmektedirler. Haberlerin İngilizce de okunabildiği sitede Agora başlığında farklı yazarların gündemde olan konularla ilgili yorumları yer almaktadır.

2.1.5. Yeşil Gazete

Çevre haberleri başta olmak üzere siyaset, ekonomi, yaşam ve kültür sanat haberleriyle ilgili 19 Ekim 2011 yılından bu yana bilgi veren Yeşil Gazete de alternatif medya örnekleri arasında yer almaktadır. Ekolojik, politik, katılımcı ve şenlikli bir internet gazetesi olarak tanımlanan Yeşil Gazete, yesilgazete.org internet sitesi üzerinden hizmet vermektedir. Gazetecilik etik kurallarına uymayı taahhüt eden site, sürdürülebilir ve açık kaynaklı teknolojileri kullanmaya çalışmaktadır. (<http://www.yesilgazete.org>) Geniş bir muhabir ve yazar kadrosuna sahip olan Yeşil Gazete'nin Yayın Yönetmenliğini Alper Tolga Akkuş üstlenmektedir.

Ekoloji başlığı altında doğa, iklim değişikliği, enerji, tarım-gıda, doğa mücadelesi, ekolojik yaşam, hayvan hakları ve ulaşım konularında güncel haberlere yer verilen sitede Haber başlığında emek, toplum, sivil toplum, kadın, LGBTİ, yerel gibi birçok konuyla ilgili bilgi alınabilmektedir. Kültür sanat haberlerine geniş yer ayrılan sitede doğayla ilgili yayımlanan kitaplarla ilgili haberi de görebilmek mümkündür. Her ay farklı konularda birden fazla yazarın konuk edildiği Yeşil Gazete’de, doğa haberleri ayrıca “Yeşeriyorum” başlığı altında da verilmektedir. İngilizce yayın yapılan sitede, ana akım medyada kendisine yer bulamayan haberlerin uluslararası alanda görünürlüğü sağlanmaktadır.

Ana akım medyanın ulusal gündemde yaşanan gelişmeleri ele alış biçimiyle alternatif medyanın ele alış biçimi arasında önemli farklar vardır. Giderek halktan uzaklaşan, sadece haberle bağlantılı kurumların tepelerinde yer alan kişilerden bilgi alarak kaynakların oluşturulduğu bir habercilik anlayışı alternatif medyada yerini her kesimden insanın sesine kulak verilen yurttaş gazeteciliğine bırakmıştır. Günümüzde artık ana akım medyada gerçekleştirilmesi güç olan ancak alternatif medya ile yükselen yurttaş gazeteciliğinin neleri kapsadığına ve nasıl bir işleve sahip olduğuna değinmekte fayda vardır.

3. Bilgi Çağında Yükselen Yurttaş Gazeteciliği

Yurttaş gazeteciliğinin neleri kapsadığını ortaya koyabilmek için öncelikle yurttaş kavramının ne anlama geldiğini belirtmek gerekmektedir. Yurttaş, doğuştan kendisine dayatılan bir kültüre ve kadere bağlanmasını gerektiren kavramların dışına çıkabilme ve bunların kendisine yüklediği rol ve zorunlu görevlerden kurtulabilme yeteneğidir. Bir anlamda yurttaş, hem kanun yapıcıdır hem de kendi günlük işlerinin yönetimini ifade etmektedir (Dağtaş, 2007: 100). Yurttaşlığın yerine getirilmesi için öncelikle katılımcı bir yaklaşım sergilemek ve aktif olmak gerekmektedir. Örneğin bir sivil toplum kuruluşuna ya da ilgi duyulan bir örgüte katılarak kendi amaçları ya da desteklenen grupların çıkarları doğrultusunda girişimlerde bulunulabilir. En çok katılımcı demokrasilerde görülen bu durumun gerçekleşmesi her ülkede sanıldığı kadar kolay değildir. Yurttaşlık haklarının yerine getirilmesinde ve sivil toplum örgütlerinin seslerini duyurmalarında önemli bir işlevi bulunan kitle iletişim araçlarına da büyük görevler düşmektedir.

Yurttaş gazeteciliğinin başlangıcı, 1990'lara kadar gitmektedir. Ancak bu gazeteciliğin temel savı çok daha eskilere dayanmaktadır. Walter Lippmann ve felsefeci John Dewey, 1920'lerde tamamen demokratik bir ortamda basının önemli bir rol üstlenebileceğine dikkat çekmişlerdir. Yurttaş gazeteciliği bir toplumda insanların her alanda pasif olmalarının önüne geçerek demokratik bir düzlemde siyasetten ekonomiye, kültür sanattan toplumsal hareketlere kadar aktif bir birey ve katılımcı olmalarını sağlamaktadır. Bu durum Walter Lippmann ve John Dewey'in 1920'lerde önerdiklerine uymaktadır. Lippmann, modern yaşamın politik sorunlarının karmaşık olduğunu ve insanların yönetime aktif olarak katılmayacaklarını, onların katılım sürecinde gazetelerin rolü olacağını belirtmektedir. Dewey ise kamuyu harekete geçirmede, günlük gazetelerin, gazetecilere inanılmaz fırsatlar sunduğunu ifade etmiştir (Özer, 2012: 26-27).

1990'lardan günümüze kadar geçen süreçte yurttaş gazeteciliğinin ana akım medyada yapılabilmesi güç olmuştur. Geleneksel gazetecilikten daha etkili olan yurttaş gazeteciliğiyle ana akım medyanın çıkar ilişkileri nedeniyle üzerine gidemediği ya da derinlemesine ele alamadığı gelişmeler yakından takip edilerek, hedef kitle detaylı bir şekilde bilgilendirilmektedir. Ana akım medyada yoğun gündem nedeniyle çoğu zaman bir haber sadece bir kaynaktan görüş alınarak verilebilmektedir. Oysa o haberde başka taraflardan da görüş almak gerekmektedir. Görüşler alınsa dahi yazılı basında sayfada yer kalmamasından, televizyonda da zaman yetersizliğinden haber çok kısa verilerek geçiştirilmektedir. Yurttaş gazeteciliğinde örneğin eğitim alanında bir haberde alınan bir karar nedeniyle o kararı alan kurumların başındaki yetkili isimlerle görüşüldükten sonra bu karardan etkilenecek öğrenci, öğretmen ve velilerin de görüşlerine yer verilerek haber tüm taraflarıyla ele alınmaktadır.

Yerel konuların yanı sıra küresel ölçekteki konularda da etkili olan yurttaş gazeteciliğinin önemli ve kritik konulara yoğunlaşmak, sıradan sorunları cazip hale getirmek, haber izleme ve aktarmayı yurttaş açısından anlamlı kılmak, okuyucuyla somut ve canlı ilişkiler kurmak, yurttaşların bizzat kendi sorunlarıyla ilgilenmelerini sağlamak, öncelikleri saptamayı öğrenmek gibi yararları vardır (Karlı ve Budak, 2012: 256-257).

Batı medyasına bakıldığında yurttaş gazeteciliğinin ağırlıklı olarak yerel medyada uygulandığı görülmektedir. Ana akım medyada kendisine yer bulamayan yurttaş gazeteciliğinin kaynağında habere konu olan durumdan etkilenen mutlaka bir yurttaş vardır. Yurttaşların yaşadıkları sorunlarla ilgili düşüncelerini haberlerde dile getirmesi ise iktidar güçlerinin işlerini zora sokması nedeniyle istenilen bir durum değildir. O nedenle yurttaş gazeteciliği haber sitelerinin varlığından önce yerel medya ile sınırlı kalmıştır. Batı medyasına karşı yerel gazeteciliğin geri planda kaldığı Türkiye'de birçok gazetenin ekonomik sıkıntılar çekerek, çok zor şartlar altında yayıncılık faaliyetlerine devam ettiği gözlemlenmektedir. Çoğu yerel gazetede ekonomik sıkıntılar nedeniyle haber yapan muhabir sayısının az olması yurttaş gazeteciliğinin yapılmasına engel oluşturmaktadır. Bilgi çağında ise bağımsız haber sitelerinin artması ve gönüllülük esasına dayalı olarak izleyicilerin bir muhabir gibi yazdıkları haberleri, çektikleri fotoğrafları ya da kaydettikleri videoları bu sitelere göndermeleri yurttaş gazeteciliğinin yükselmesine neden olmuştur. Alternatif medyayı oluşturan bu sitelerde yer ve zaman sıkıntısı olmadığı için haberler ayrıntılı bir şekilde sunulmaktadır. İnsan, kadın, çocuk, hayvan hakları başta olmak üzere çevre sorunlarına, sivil toplum kuruluşlarının söylemlerine, sesini ana akımda duyuramayan her kesimden insanı ilgilendiren haberlere alternatif medyada yer verilmektedir. Ayrıca bu haberlerin altında insanların yorumlarını görebilmek mümkündür.

4. Alternatif Medyanın Sınırları ve Yaşanan Sorunlar

Egemen güçlerin ya da uluslararası sermayenin çıkarları dışında farklı seslerin yayılmasında önemli bir görev üstlenen alternatif medyanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Etkin bir şekilde internette yer alan haber siteleri üzerinden varlığını sürdüren alternatif medyanın, bu teknolojiyi kullanamayanlara nasıl ulaşacağına dair sorular gündeme gelmektedir. Işık Üniversitesi'nden araştırmacı Rabia Karakaya Polat, Habermas'ın kamusal alanı tanımlayan ölçütlerden yola çıkarak internetin kamusal alanın sınırlarını genişletme potansiyelinin eşitsiz dağılım/erişim, olanakları, büyük oranda parçalanmış yapısı ve gittikçe artan ticarileşme nedeniyle sınırlı olduğu sonucuna varmaktadır (Bayraktutan Sütçü, 2007: 81). Bu açıdan bakıldığında alternatif medyanın her kesime ulaşabilmesi ve insanların da aktif bir şekilde bu medyada yer alabilmesi için yerel medyaya büyük görevler düşmektedir. Ancak Türkiye'de yerel basın da maddi sorunlar nedeniyle işlevlerini yerine getirememesi nedeniyle tam anlamıyla alternatif bir yayıncılıktan söz etmek mümkün değildir.

İkinci olarak alternatif medya kapsamına giren haber sitelerinde yer alan haberlerin içeriklerinin kalitesiyle ilgili sınırlılıklar ve sorunlar bulunmaktadır. Ana akım medyada olduğu gibi doğrudan bir denetleme sürecinin olmadığı alternatif medyada yer alan haberlerin ne kadar doğru olduğu, gazetecilik meslek ilkeleri ve etik kuralları çerçevesinde yazıldığı, kullanılan dilin üslubunun haber diline uygunluğu tartışma konusudur. Çoğu zaman okurdan gelen bilgilerin değerlendirildiği ve üzerine sayfalarca yorumların yapıldığı bu haber sitelerinde denetimin nasıl olacağına dair tartışmalar devam etmektedir.

Üçüncü olarak internet gazeteciliğinin temel sorunları arasından yer alan mali sorunlar, alternatif medyada da yaşanmaktadır. Her şeyden önce düşük ücretle çalışan gazetecilerin yanı sıra haber sitelerine haber, fotoğraf ve video gönderen gönüllü çalışanlara herhangi bir telif ödenmemektedir. Dünyanın hemen hemen her yerinde devletin ideolojisinin dışında farklı sesler çıkarmaya çalışanlar, kimi zaman üstü kapalı bir şekilde kimi zaman da aleni bir şekilde tehdit edilerek, düşüncelerinin yayılmasının önüne geçilmek istenmiştir. Alternatif medya da bu seslerin yayılması için öncelikli tercih edilen bir alan haline gelmiştir. Özellikle Türkiye'de yoğun denetim altındaki toplumun etkin bir şekilde iktidar karşıtı görüş ve düşüncelerini dile getirebildiği güçlü bir alternatif medya bulmak gittikçe zorlaşmaktadır. Bu noktada ana akım medyaya reklam vermeyi tercih eden kuruluşların, alternatif medyayı oluşturan haber sitelerine reklam verme konusunda tereddüt yaşadığı gerçeği göz ardı edilmemelidir.

Alternatif medyada etkin bir şekilde yer almak, gönüllülük esasına dayalı haber yapmak isteyenlerin öncelikli olarak alternatif medyanın ne anlama geldiğini ve neleri kapsadığını çok iyi bilmesi gerekmektedir. Çünkü her haber sitesi alternatif medyanın kapsamına girmemektedir. Kendisini bağımsız haber sitesi olarak tanımlayan bazı portalların aslında arkalarında başka güçler ve finansal kaynaklar olabilmektedir. Bu durumda haber sitelerinde 'Hakkımızda' başlığında yazan bilgiler önemli ölçüde akıllarda oluşan sorulara cevap verme konusunda önemlidir. Bu başlıkta sitenin hangi amaçla kurulduğu, kim tarafından yönetildiği, sitede hangi alanlarda haberlere yer verildiği gibi bilgiler yer almaktadır. Künyede ise haber sitesinin genel yayın yönetmeni, yazı işleri müdürleri ve editörlerle ilgili bilgiler görülebilmektedir.

SONUÇ

Bu çalışmanın temel amacı, ana akım medyada görüş ve düşüncelerini açıklayamayan ve kendilerine temsil hakkı tanınmayan muhalif kanadın alternatif medya aracılığıyla nasıl bir yaşam alanı bularak seslerini duyurmaya çalıştığını masaya yatırmaktır. Ana akım medyanın genel özelliklerinin yanı sıra temel işlevleri hakkında

bilgi verilen çalışmada, kapitalist yapıda medyanın geçirmiş olduğu değişim ve dönüşüm de anlatılmıştır. Bu kapsamda teknolojinin gelişmesiyle ve internetin hayatımıza girmesiyle sürekli takip eder konuma geldiğimiz haber sitelerinin alternatif medyanın oluşmasında ve yayılmasındaki rolü örneklerle açıklanmıştır. Öncelikli olarak kâr amacı gütmeyen, ana akım medyada yer almayan haberlerin hedef kitleye aktarıldığı, muhalif bir çizgide iktidarı eleştirel bir dil kullanılarak haberlerin yazıldığı, toplumda öteki olarak görülen insanların seslerini duyurabildiği bir temele dayanan alternatif medyanın içeriği hakkında Indymedia, Bianet, T24, Diken ve Yeşil Gazete adlı haber siteleri üzerinden bilgi verilmiştir. İçerikleri incelenen bu sitelerde ağırlıklı olarak çocuk, kadın, LGBTİ, azınlık, hayvan haklarının yanı sıra siyaset, ekonomi, emek, eğitim, gençlik, göç, ifade özgürlüğü, çevre gibi alanlarda yaşanan sorunların dile getirildiği görülmüştür.

Alternatif medyanın uygulamasında karşımıza farklı türlerde gazetecilik anlayışı çıkmıştır. Bu türler arasında hak haberciliği, yurttaş gazeteciliği, barış gazeteciliği, edebi gazetecilik sayılabilir. Bu gazetecilik türlerinden ana akım medyada gerçekleşmesi çok güç olan yurttaş gazeteciliğinin birçok sorunla karşı karşıya kalan yerel medyada dahi uygulanamaması ve kendisine alternatif medyada yer bulması söz konusudur. Yurttaş gazeteciliğinin yapılmasına fırsat tanıyan alternatif medya bu nedenle hedef kitle tarafından cazibe merkezi haline gelmiştir. Bu çalışmamızda bilgi çağında yükselen 'yurttaş gazeteciliği'nin dünyada ve Türkiye'de ne derece önemli olduğuna dair bilgilere yer verilmiştir. Bunun yanı sıra alternatif medyanın bir takım sorunlarla karşı karşıya kaldığı ve sınırlılıklarının olduğu tespit edilmiştir. Bu sorunların başında ise haber sitelerinde yer alan içeriklerin gazetecilik ilkeleri çerçevesinde yapılıp yapılmadığı konusu gelmektedir. Diğer sorunlar arasında okurlardan gelen bilgilerin doğruluk derecesi, farklı seslere yer verilmesi nedeniyle muhabirlerin tehdit edilmesi, reklam veren kuruluşların bu sitelere reklam verme konusunda tereddüt yaşamaları gelmektedir.

KAYNAKLAR

- AGGER, B. (2011). **Sanal Benlik**, (Çev: V. Hacıoğlu), İstanbul: Babil Yayınları.
- BALCI, Ş. (2012). "Halkın Sesi Gazetesi: Halkevleri Yayın Organını Alternatif Medya Bağlamında İncelemek", (Ed: Ö. Özer), **Alternatif Medya Alternatif Gazetecilik**, Konya: Literatürk Yayınları, s.271-292.
- BAYRAKTUTAN SÜTÇÜ, G. (2007). "İktidarın Müzelerinin Sanal Uzamdaki Varlığı Üzerinden Siyasal İletişimi Yeniden Düşünmek", (Ed: M. Binark), **Yeni Medya Çalışmaları**, Ankara: Dipnot Yayınları, s.147-175.
- CEYHAN, Ç. (2008). **Ana Akım Medyaya Karşı Alternatif Medya: Alternatif Gazeteler Olarak Ahali ve Mülksüzler**, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basın ve Yayın Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir.
- ÇIMRIN, F. K. (2010). "Enformasyon Çağında Savaş Medyası ve Bağımsız/Alternatif Medya: Indymedia Örneği", (Ed.: Barış Çoban), **Medya, Barış ve Savaş**, İstanbul: Kalkedon Yayınları, s.191-199.
- ÇOBAN, B. (2006). "Louis Althusser", (Ed.: B. Çoban), **Kadife Karanlık 2**, İstanbul: Su Yayınevi, s.89-116.
- ÇOBAN, S. (2010). "Savaş Kışkırtıcısı Medya Üzerine", (Ed.: Barış Çoban), **Medya, Barış ve Savaş**, İstanbul: Kalkedon Yayınları, s.201-213.

- DAĞTAŞ, E. (2007). "Yurttaşlık Haklarının İnşası Ekseninde Eskişehir Yerel Basımından Online (Çevrimiçi) Bir Örnek: Midas Gazetesi", (Ed.: M. Binark), **Yeni Medya Çalışmaları**, Ankara: Dipnot Yayınları, s.97-144.
- FUCHS, C. (2010), "Alternative Media as Critical Media", **European Journal of Social Theory**, Vol: 13, No: 2, pp. 173–192.
- GÜLNAR, B. ve BALCI, Ş. (2011). **Yeni Medya ve Kültürleşen Toplum**, Konya: Literatürk Yayınları.
- KARADUMAN, M. (2002). **Değişen İletişim Ortamı, Yeni Medya ve İnternet Gazeteciliği**, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Genel Gazetecilik Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- KARLI, İ. ve BUDAK, Y. (2012). "Alternatif Medya Olarak BİANET", (Ed.: Ö. Özer), **Alternatif Medya Alternatif Gazetecilik**, Konya: Literatürk Yayınları, s.247-270.
- KIZIL, N. (1998). **İletişim Özgürlüğü ve Medyada Oto-Kontrol**, İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.
- METE, Y. (2008). **Alternatif Medya Biçim Olarak İnternet: Bağımsız İletişim Ağı (BİANET) Üzerine Bir Araştırma**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- ÖZER, Ö. (2012). "Giriş: Alternatif Medya, Alternatif Gazetecilik ve Joseph Pulitzer", (Ed.: Ö. Özer), **Alternatif Medya Alternatif Gazetecilik**, Konya: Literatürk Yayınları, s.9-22.
- ÖZER, Ö. (2012). "Yurttaş Gazeteciliği: Eskişehir Örneğinde Bir Araştırma", (Ed.: Ö. Özer), **Alternatif Medya Alternatif Gazetecilik**, Konya: Literatürk Yayınları, s.23-42.
- YILDIRIM, Ş. (2012). "Engellilere İlişkin Haberlerin Hak Haberciliği Bağlamında Değerlendirilmesi", (Ed.: Ö. Özer), **Alternatif Medya Alternatif Gazetecilik**, Konya: Literatürk Yayınları, s.59-110.

İNTERNET KAYNAKLARI

- BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI (2016). <http://bianet.org/bianet/sayfa/hakkimizda>, Erişim Tarihi: 01.10.2016.
- DİKEN (2016). <http://www.diken.com.tr/bu-gazete/>, Erişim Tarihi: 01.10.2016.
- YEŞİL GAZETE (2016). <https://yesilgazete.org/blog/2011/10/19/hakkimizda-2/>, Erişim Tarihi: 01.10.2016.
- T24 (2016). <http://t24.com.tr/hakkinda>, Erişim Tarihi: 01.10.2016.